

بررسی رویکرد پسااستعماری در نقد ادبی در:

مفهوم اعتراض در نمایشنامه‌ی دورگه^۱، از لنگستون هیوز^۲

دکتر فرید قائمی^۳، دکتر جواد یعقوبی^۴، صوفیا باقریان^۵

چکیده

استمرار در به کارگیری دیدگاه‌های پسااستعماری، توجه گسترده‌ی بسیاری از منتقدان را به آثار نویسندگان آفریقایی - آمریکایی جلب کرد، آنچنان که در اواخر دهه‌ی هفتاد، این دیدگاه به شکلی مستقل به نقد این آثار پرداخت. به طور کلی رویکرد آفریقایی - آمریکایی، همان گونه که از نامش پیداست، ویژگی‌های ادبیات آفریقایی و آمریکایی را به طور همزمان داراست و در درجه‌ی اول به نادیده گرفته شدن سیاه‌پوستان در جوامع سفیدپوست و مسئله‌ی تبعیض نژادی می‌پردازد. اعتراضات در مقابل این نوع سرکوب، در آثار ادبی بسیاری از نویسندگان سیاه‌پوست نشان داده شده است که از جمله مهم‌ترین آنان، لنگستون هیوز، شاعر مدرن و نمایشنامه‌نویس معروف است. او به عنوان چهره‌ی فعال و به‌یادماندنی رنسانس هارلم، همواره خواهان عدالت و تساوی در جامعه بوده است و می‌توان او را از جمله چهره‌های ادبی آرمان‌گرا به شمار آورد.

کلید واژه‌ها: پسا استعماری (Post-Colonialism)، دوگانگی (Double Voicedness)

رنسانس هارلم (Harlem Renaissance)، نژادپرستی درون نژادی (Intra-Racial Racism)،

نمایش نامه‌ی دورگه (Mulatto)

1- Mulatto

۲- نمایشنامه نویس و داستان نویس آمریکایی - Langston Hughes

۳ - ghaemi@kiau.ac.ir، استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

۴ - yaghoobi.kiau@gmail.com، استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

۵ - Sophia_bagherian@yahoo.com، دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

شکل می‌گیرد، یعنی هنگامی که رابرت برای دریافت بسته‌ی سفارشی پستی اش به پستخانه رجوع می‌کند، متصدی آن در حالی بسته را به او تحویل می‌دهد که لوازم داخل آن شکسته‌اند و او به برگرداندن هزینه اش به رابرت رضایت نمی‌دهد، که این موضوع سبب بد رفتاری رابرت با خانم متصدی شده و باعث ایجاد درگیری می‌شود. همین اتفاق در نهایت منجر به درگیری او با پدر سفید پوستش می‌شود. این درگیری عنصر بعدی، یعنی کشمکش را در نمایشنامه پدید می‌آورد که درگیری‌های مکرر رابرت با پدرش و حتی اعضای خانواده اش، نشانگر آن است.

هیگینس: راننده بهم گفت که اون پسرِ کورابوده که سوارِ ماشینِ تو بوده...اون پسر نمی‌تونه زیاد اینجا بمونه، به خاطرِ طرزِ رفتارِش می‌گم...سفید پوستای این منطقه دیگه نمی‌تونن تحملش کنن.

نوروود: یعنی چی؟... مگه چی شده؟

هیگینس: از اتفاق امروز صبح خبر نداری؟ کل شهر الان خبر دارن، اون به خاطر یه مشت لوله که خراب شده بودن، سرِ متصدی پست خونه که یه زن بوده دادو فریاد کرده. (پرده‌ی اول، ۲۵)

عنصر دیگر، عنصر بحران است. بحران هنگامی رخ می‌دهد که تغییر وضعیت قابل توجهی در خصوص شخصیت اصلی نمایشنامه رخ دهد. این بحران می‌تواند ناشی از هر اتفاقی باشد، از دست دادن یکی از اعضای خانواده، تغییر در وضعیت مالی، ابتلا به بیماری و یا حتی اختلاف در تفکر یا سلیقه. در نمایشنامه‌ی "دورگه" این بحران به طور ظاهری از اختلاف رنگ پوستِ قهرمان نمایشنامه با پدرش سرچشمه می‌گیرد که این بحران در جایی خود را به طور آشکار نمایان می‌کند که قهرمان داستان توانایی پذیرش رفتار و اعتقادات خانواده‌ی خویش، و

نوروود: نمی خوام یه بار دیگه مثل وقتی که بچه بودی تو رو به بادِ کتک بگیرم، آخه این دفعه نمی تونم خودمو کنترل کنم و صد در صد میکشمت... تو فقط یه پسر بچه‌ی سیاهِ احمقی.

رابرت: من سیاه نیستم، من پسرِ شمام.

نوروود: تو پسر کورا هستی، نه من. (پرده دوم، صحنه اول، ۳۸)

رابرت همانند هیوز، نسبت به سیاه‌پوستانِ بی تفاوتِ اطرافِ خود، احساس وظیفه می‌کند؛ او در طول نمایشنامه سعی در بیدار کردن و برانگیختنِ کارگران سیاهپوست دارد، اما در این راه دچار خطا می‌شود و همان‌طور که در بالا به آن اشاره شد، به تحقیرِ دیگر سیاه‌پوستان می‌پردازد و آنان را دچار تبعیض نژادی درون نژادی می‌کند. رابرت: (رو به برادرش) از وجودِ تو و سیاه‌پوست‌هایی مثلِ تو خجالت می‌کشم، شماهایی که جز اطاعت از سفیدها کارِ دیگه‌ای بلد نیستین. (پرده‌ی اول، ۳۳)

رابرت در مقابلِ زور گویی‌های پدرش مقاومت می‌کند و حتی در پایان پرده‌ی اول با او درگیر می‌شود، بنا بر این او خصوصیتِ دیگرِ یک الگوی مناسب را نیز داراست، نپذیرفتنِ ظلم و ستم. گرچه این روحیه‌ی رابرت قابلِ تحسین است، اما به گفته‌ی بینونو "رابرت نمی‌تواند الگوی مناسبی باشد، چرا که او به خاطر خودش و برای رسیدن به هدفش، که همان گرفتنِ حق و ارثش از پدرِ سفیدپوستش است، می‌جنگد" (بلوم ۳۰). او برای موقعیتِ بهتر خویش می‌جنگد، نه برای بهبودِ وضعیتِ دیگر سیاهپوستان. بنا بر این، رابرت به عنوانِ قهرمانِ نمایشنامه‌ی هیوز، خصوصیات قابلِ تحسینی دارد، اما این خصوصیات برای تبدیل او به الگوی مناسب برای سیاه‌پوستان کامل نیستند.

نتیجه گیری

تلاش‌های مستمرانه لنگستون هیوز برای ایجاد اصلاحاتی در خصوص حقوق بشری سیاه‌پوستان آمریکا باعث شده است که نام او در زمره‌ی شخصیت‌های به یاد ماندنی فرهنگ و ادبیات آفریقایی - آمریکایی جاودانه شود. هیوز از سلطه‌گران سفیدپوست و سیاه‌پوست، سخت انتقاد می‌کرد. او معتقد بود که سیاه‌پوستان پیش از این نیز مورد استبداد و استعمار سفیدپوستان بوده‌اند و دیگر نباید از طرف جامعه‌ی سیاه‌پوستی نیز تحت فشار قرار گیرند.

در این راستا او معتقد بود که هیچ مرز نژادی نباید وجود داشته باشد و همه‌ی مردم باید یکسان تلقی شوند. وی بر خلاف بسیاری از هم‌تایان خود، هیچ گاه تلاش نکرد که سیاه‌پوستان را مظهر انسانی کامل و عاری از نقصان جلوه دهد. بنابراین به علت اعتدال در اعتقاداتش در خصوص مسئله‌ی نژادپرستی، بسیار مورد تحسین قرار گرفته است.

مسئله‌ی نژادپرستی، در نمایشنامه‌های هیوز به طور اساسی مورد توجه قرار گرفته، چرا که او کوشیده است تا انواع مختلف نژادپرستی، تبعیض نژادی سازمانی، تبعیض نژادی درونی، و تبعیض نژادی درون نژادی را به تصویر بکشد. همچنین واکنش‌های مربوط به این بی‌عدالتی‌ها، که همان اعتراض نسبت به آنهاست، درون‌مایه‌ی نمایشنامه‌هایش را تشکیل می‌دهد.

فهرست منابع لاتین

1. Andrews, William L., et al. The Concise Oxford Companion to African American Literature. New York: OUP, 2001.
2. Bloom, Harold. Bloom's Modern Critical Views: Langston Hughes. New York: Infobase Publishing, 2008.
3. Du Bois, W. E. B., The Souls of Black Folk: Essays and Sketches. New York: Kraus, 1973.
4. Elam, Harry J. Jr. African American Performance and Theatre History A critical Reader. New York: OUP, 2001.
5. Gates, Henry Louis, Jr. Figures in Black: Words, Signs, and the Racial Self. New York: OUP, 1989.
6. Haskins, Jim, et al. The Black Stars of the Harlem Renaissance. New York: John Wiley & Sons Inc.:2002.
7. Hughes, Langston. The Collected Works of Langston Hughes, Volume 5, The Plays to 1942: Mulatto to The Sun Do Move. Columbia and London: University of Missouri P, 2002.
8. Hutchinson, George, ed. The Cambridge Companion to the Harlem Renaissance. New York: Cambridge UP, 2007.
9. Soto, Isabel. Liminality and transgression in Langston Hughes's Mulatto. N.p. 2000. PDF file.

فهرست منابع فارسی

- ۱- مکاریک، ایرنا ریما. دانش نامه‌ی نظریه های ادبی معاصر. ترجمه مهراں مهاجر و محمد نبوی. تهران: نشر آگه، ۱۳۸۳.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی